

ТРАГЕДІЯ 9-ОЇ БАТАРЕЇ

Третього вересня виповнюється рік з часу, коли на найдієздатніший підрозділ 27-го Сумського реактивного артполку (нині бригади) впали російські «смерчі»

Тетяна ГОЛУБ

1

ПРО ТРАГЕДІЮ «дев'ятки» - дев'ятої батареї 27-го Сумського реактивного артилерійського полку (РЕАП), котру розстріляли вогнем РСЗВ «Смерч» трансграничним ударом з території РФ, у Сумах і області люди знають і пам'ятають. Місце трагедії: базовий табір сектору «А», що на той час розташувався поблизу с. Побєда Новоайдарського району Луганської області. А чорна дата - 3 вересня 2014 р.

Дев'ята батарея, котра першою серед сумських ракетників прибула у зону бойових дій, на той час вже мала славу ~~моя~~ бойовий шлях і щораз демонструвала неабияку результативність у виконанні поставлених бойових задач. Можливо, тому серед людей вперто ходять чутки, що на «дев'ятку» давно ве-

лось полювання і зрештою, як трапилася нагода, її злили ворогові...

Комплектність реактивної артилерійської батареї особовим складом складає до 100 військовослужбовців - офіцерів, сержантів, солдат. Це екіпажі бойових та транспортно-заряджаючих машин (БМ та ТЗП), топогеодезисти та обчислювачі, відповідальні за коригування стрільби та введення поправок, підрозділ охорони «ураганів» та «обоз», що складається з водіїв автівок-заправників, фахівці з ремонту техніки тощо. «Дев'ятка» підпорядковувалась напряму командуванню сектору «А» і понад місяць місцем її дислокації був базовий табір означеного сектора.

Після вечірнього шикування ракетники займалися кожен своєю справою: вечеряли, відпочивали, вправлялись по господарству, механіки-водії та ремонтники перебирали механічні нутрощі машин. У розташуванні перебувало 37 військовослужбовців та значна частина техніки. На автомайданчику стояли дві ТЗМ, два КамАЗи забезпечення, автівка-паливозаправник, машини підвозу матеріальних засобів та транспортно-ремонтна, екскаватор та невеликий критий кунг для зберігання стрілецької зброї. Усі, крім однієї, що перебувала в ангарі на ремонті, БМ «Ураган» разом із екіпажами були на бойових.

Страшна статистика: 15 загиблих, 1 пропалий без вісти, 2 отримали смертельні опіки, 4 - ураження середньої тяжкості. Один із поранених - Володимир Дудка - через тиждень помер у Харківській реанімації

A1 > «Смерч!!!»

Перший залп російських «смерчів» впав на табір о 19.20 за київським часом. «Це було справдіше пекло, - говорить очевидець подій, 24-річний молодший сержант Артем ШКУРКА. - Ми не чули далекого гулу чи залпу, хлопці розмовляли й жартували, і одразу - мільйонами децибел - «Ба-а-ах!!!» - і спопеляючий вогонь. Залізне шмаття, що летіло зі страшним свистом, мов м'які бляшанки, прошивало товстенну броню. Ми кинулись на всі боки: хто був біжче до укриттів - у бліндажі; хто, як я і мій товариш Міша ВІХТЕНКО, що були подалі від епіцентру, що луху побігли ген далі у пошуках. Скільки тривало пекло, сказати важко... Прийшли до тями, коли все затихло. Майже 8 годин блукали соняшниковим морем, нащтовхувались на наших хлопців, збивались у більшу групу. Поранених було мало, але багато з контузіями. Обережно, щоб не напоротись на «сепарів», йшли до наших. Надвечір ми зустріли нашого начальника інженерної служби майора Павла ПОГОРЕЛОВА, котрий розповідав страшні речі. Їх засипало у бліндажі, і вже, як згадував майор, він ковтав останнє повітря й прощався з життям, і тут його почав відкопувати солдатик, що спромігся із бліндажа відкопатися перед тобою. Разом вони звільнили з-під землі ще двох наших

Трагедія 9-ої батареї

УСІ ЩЕ ЖИВІ. За пару днів до трагедії роменські волонтери Ірина Головач та Петро Панченко доправили караван із народних пожертв до дев'ятої батареї

своїй справі фахівець високого класу, веселий, компанійський. Був...» - «Чи не хотілося після пережитого звільнитись із ЗСУ по демобілізації?» - «Ні, мені подобається армія, я шість років контрактником. Тим більш після такого і у цей час... Ні, буду Україну захищати».

Згарище

Від дня трагедії минуло два дні. Ще на далеких підїздах до табору, за пару кілометрів відчувається зга-

пи. Недоліт... Мене й досі ця трагедія, що стала із нашою «дев'яткою», не відпускає. Згадую, аналізую деталі: чи можна було вберегти? Чи всі засоби безпеки були задіяні? І приходжу до думки, що інфу по «дев'ятці» хтось злив, а далі вже справа техніки - координати, пристрілка і залп, - одразу темніючи у обличчі мовити нинішній начштабу 27-ої РЕАБ Олег Петрик. А от хто злив, місцеві чи...? Хоча схиляюсь до думки, що це справа рук місцевого

запчастини на «Урагани», медикаменти, однострої тощо. Так от, опівдні 4 вересня телефонує Білоха: «Скажи, скільки у твоєму смертному списку наших роменців, їх прізвища? Мені повсякчас телефонують заплакані матері й дружини - я маю щось людям відповісти...» І я почав читати у слухавку список. Та раптом Білоха мене уриває: «Слухай, відносно цього, що ти щойно назвав. Зранку телефонувала його мати і казала, що син, а з ним іще четверо, вирвалися живими із пекельно-

го. По-перше, в ній майже половина особового складу - довоєнні контрактники, молоді, вмотивовані до військової служби хлопці, а по-друге, вони розуміли слово «треба».

Закінчиться війна, і коли для дослідженів військових істориків знімуть усі грифи «секретно», наші «дев'ятці» ще віддадуть належну воїнську шану: і за Луганськ, і за місто Щастя, і за Савур-Могилу. За гарячі червень-липень-серпень 2014 року. (І ті державні нагоди - орден Богдана Хмельницького офіцерам і солдатам орден «За мужність» (посмертно) - хлопці отримали заслужено!)

Операція «Чорний тюльпан»

Це було схожим на Апокаліпсис: усе навколо диміло й пахло паленим м'ясом... Вони обережно, дивлячись під ноги, мов заворожені, ходили місцем трагедії. І ледь пізнавали те, що ще два дні тому було таким звичним. Де стояли автівки - в ангарі та на майданчику - тепер лиши випалені кабіни й кузови, шмаття солдатських речей, розплавлені дула «калашникових». У бетонному покритті зіяли воронки до півметра глибинною, стирчали хвостовики реактивних снарядів. Реальність була схожою

кістки кінцівок і відірвана стопа, не постраждала від полум'я. (Потім ДНК-експертиза встановить, хто із них хто, але її результати рідні отримають через півроку). Напевне, там же, в ангарі, свою смерть зустрів і сьомий, так і не знайдений - технік Олександр БУЙВАЛО. Бо ті, хто врятувався, свідчать: Сашко на момент ворожого залпу був з усіма і, напевно, врятувався не встиг. Тому й побутує версія, що боєць згорів у попіл...

Спеціальних мішків не мали, тільки підручне. Щоб довести те, що залишилось від побратимів, не розвіявиши по вітру останків, скручували солдатські ковдри у вузли. Паралельно друга група розбирала й розкопувала два бліндажі, де за відчуттям мали знаходитись інші загиблі. У першому укритті, розгорнувши важезні глиняні брили, колоди й сипучий пісок, знайшли восьмеро тіл. Бійці й досі пам'ятають, де і кого знаходили, яку смерть прийняв кожен загиблий, тільки щоб поберегти чуття рідних, цю інформацію на широке коло не виносять. Один із загиблих мав несумісну з життям черепно-мозкову травму - напевно, загинув миттєво. Другого переламало навпіл. Третій на момент смерті, вечевидь, спав...

Живі солдатики відкопували мертвих і не пізнавали, настільки покійні мали багрово-одутлі обличчя. Підказку давали особисті речі, що їх знаходили у кишенях побратимів. Найчастіше - мобільні. Толі

вания над нашою групою, мобільним зв'язався із штабом - доповідь ситуацію. І ми вирушили у напрямок Сватово, де базувався 107-й реактивний артополк».

Наступного дня до сусідів-артилеристів прибули і замкомандира по роботі із особовим складом 27-го Сумського РЕАП

На момент обстрілу усі бойові машини «Ураган», крім однієї, що перебувала в ангарі на ремонті, разом із екіпажами були на бойових

підполковник Дмитро ГОРБ та командир 3-го реактивного артдивізіону майор Олег ПЕТРИК (нині начштабу 27-ї Сумської РЕАБ, підполковник). Разом із офіцерами були фельдшер та 4 бійці.

«Підполковник Горб зібрав нас, хто віділів із «дев'ятки», і сказав, що розуміє наш стан і нікого не примушує, але там, очевидно, лежать наші неприбрані побратими, і ніхто, крім нас, їх не доправить рідним... Ми з Мишою не роздумували - зголосились. Треба — значить, треба».

Розповідаючи, юнак повійськовому стримує емоції. Втім відчувається, як кадри пережитого і жаль за загиблими вриваються у його підсвідомість. «Мені часто хлопці сняться живими... Із загиблим сержантом-зв'язківцем Русланом АНДРОЮ, котрий родом із Сум, ми були «не розлив вода». Він друг хороший, у

ва, степовий вітер дмухав паленою гумою і залином. У передчутті лихого стискалося серце. Команда добровольців, місія, которую в народі ще з афганської війни охрестили «Чорним тюльпаном», сторожко підіїдила до обвалованого периметру знищеної базового табору. Очі ловили масштаб трагедії.

всіляко висловлювали невдовolenня. Це читалось у поглядах, різких висловах - нуха що у вічі не казали, що ми окупанти. До того ж за два дні до трагедії місцевий барига - власник ангару, котрий ми зайняли під ремонт «Ураганів», забрав свого робітника-сторожа і породистого сторожового собаку. Чому б це?»

Список смерті

«Про розстріляну вогнем російських реактивних установок нашу «дев'ятку» ми дізналися у той же вечір. Одразу - збір інформації. І найперше що цікавило: що із людьми? - згадує хронологію трагічних подій старший офіцер Дмитро Горб. - У блокноті почав занотовувати: на одній сторінці тих, що врятувалися з пекла й дали про себе знати, а на другій - прізвища хлопців, про котрих ні слуху ні духу. Ми вже знали, що є загиблі. І перший прогноз був на 23 полеглих. На щастя, він не справдився...

А було так. На підполковника Олега Петрика телефоном вийшов голова Роменської РДА Валерій БІЛОХА - зauważу, із роменцями й сумськими волонтерами ми тісно співпрацювали із самих початків «бойових». На перших порах, поки інтендантська служба секторів шкунтильгала, та й опісля земляки-волонтери доправляли у наші підрозділи, розкидані на кілька сотень кілометрів, продовольство,

то вогні, телефонували і просили передати в частину, що вони не дезертири, а лише чимдалі тікали від «смерчів»... Так я з радістю викреслив із смертників одразу п'ятьох.

Схожа ситуація була з механіком-водієм Володимиром ДУДКОЮ, котрий отримав смертельні опіки і був спершу доправлений до Новоайдарської лікарні. Телефонує мені боєць 12-ї території «Київ»: «Привіт, ви такого Дудку Володимира знаєте? Так? Він ось, поряд зі мною, у госпіталі в Новому Айдарі. При свідомості. І такий сумлінний хлопчина: глибокі термічні опіки, страждає від болю, а єдине, чим переймається, щоб я доповів його командирові, де він і що із ним! Щоб не подумали, що дезертир. Повсякчас повторює: «Передай, бо в частині про мене не знають...»

На цих прикладах хочу зauważити, що особовий склад «дев'ятки» по першій хвилі мобілізації був особливим! (З нею могла позмагатися хіба що восьма батарея). Саме «дев'ятка» першою з наших рушила в зону бойових. Як військові вони були фахівцями артилерійської справи, на льоту хапали - вчилися артилерійським премудростям. А ще, знаєте, справжні люди, надійні мужуки: по-селянськи, без пафосу, працьовиті, сумлінні, із тямущими головами й золотими руками ремонтників. Тодішня «дев'ятка», скажу я вам, була здатна виконати найважчі бойові завдання, воювала результатив-

на спалахи чорно-блого кіно... Ось на капоті згорілої вантажівки трілітрова банка із соліннями й відкрита бляшанка тушківки. Напевно, хлопці саме снідали. Ось ціла купа п'ятилітрових баклажок із сумською мінералкою - люди згоріли, а пластик цілий. Ось догори колесами велетенська транспортно-заряджаюча машина вагою в 15 тон. І якої сили мав бути вибух, що перевернув її догори дригом!..

На зариці копирвались мародери з місцевих. Запам'ятався дід із онуком, котрі на великий вантажили знайдені на місці армійської кухні бляшанки із згушиком, мукою і крупи. До армійців не підходили, допомоги у пошуку поранених, загиблих не пропонували. Тільки зиркали і тримались остронь. По попелищі блукало кілька вояків із «Айдару», шукали стрілецьку зброю, визбиривали гранати й набої, що лежали на сипом, поряд із ящиками, пошматованими вибуховою хвилю. Айдарівський капеллан запропонував прочитати заупокійну молитву за полеглими хлопцями, тіла котрих якраз почали зносити на розчищений від згорілого мотлоху майданчик. Артилеристи зголосилися.

...В ангарі розпізнали кілька обутглених тіл. Нарахували шістьох. Максимально бережно, щоб не розсипались, підважуючи великими саперними лопатами, перевели згорілих хлопців на ковдри, котрі знайшли тут же, у таборі. Обутглені фрагменти тіл: ребра, черепи,

підполковник Дмитро Гorb брав сім-карту покійного, переставляв до свого телефону, набирає котрийсь із недавніх номерів: «Ви знаєте, чий це номер? Так... Повідомляю вам про смерть вашого друга (брата, однокласника)». І від кожного дзвінка у бійців перехоплювало подих, на очі нагорталися слози.

На місце трагедії пошукова група приїхала маломістким пасажирським бусиком, а кількість тіл росла. Перший рейс до моргу був саме цим бусом, потім підполковникові виділили військовий КамАЗ з подовженим кузовом. «І ось уявіть, перед відправкою тіл із старобельського морту на рідні Суми, ми занесли їх усіх до кузова, та кий довжезний кузов - і весь... Ця неймовірна картина і досі перед очима. А потім - як вантаж «200», без трун, із відкритим верхом, везти містами й селами? Але й зволікати не можна, вересень стояв спекотний. Ми накрили хлопців «відбілювачами» - такими шматками білої тканини із нутрощів армійських палаток. І - бережно поїхали на малу батьківщину», - згадує пережите Дмитро Горб.

Із військового містечка після інтерв'ю кореспондент «Г» їхали тролейбусом до центру міста. Залізний короб хитало, електричний струм гудів у проводах, а нам здавалося, що й ми, як у тих древніх сагах вікінгів, у кораблі мертвих пливемо до Вальгалли. До раю полеглих у бою доблесних воїнів.